

Dijkstraat en Watermolenweg, Zutendaal

Programma van Maatregelen

Auteur:

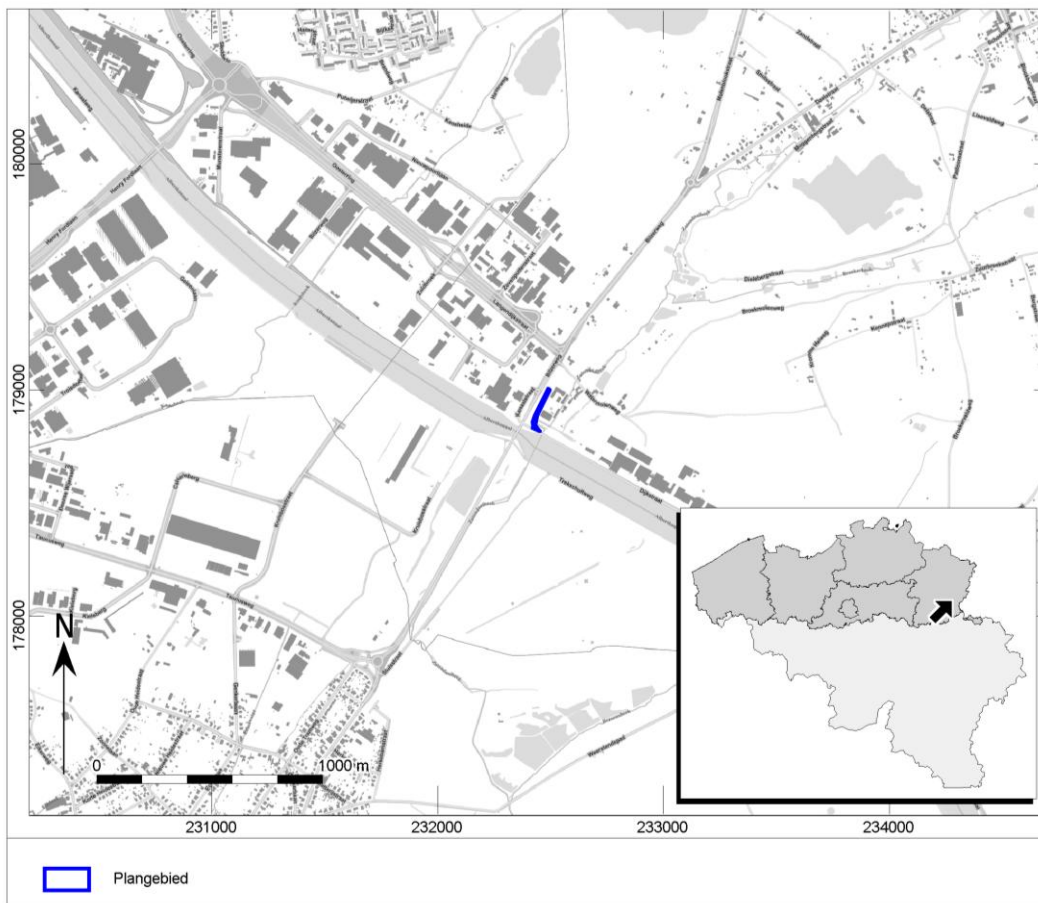
C. Dockx (bureauonderzoek, veldwerkleidster)

Autorisatie:

X. J. F. Alma (OE/ERK/Archeoloog/2016/00094)

1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in september 2017 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Dijkstraat en Watermolenweg (afb. 1 en 2). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen aanleg van een nieuwe tijdelijke weg tussen de Dijkstraat en de Watermolenweg.

Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied.

Op basis van het bureauonderzoek is er geen archeologische verwachting meer voor archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd.

2 Aanleiding van het onderzoek

De geplande werken omvatten het aanleggen van een nieuwe toegangsweg tussen de Dijkstraat en de Watermolenweg (afb. 6). Deze wegnis bestaat uit twee rijvakken met een totale breedte van ca. 6 m en een totale lengte van ca. 191 m. Ze wordt opgebouwd uit een steenslagfundering en twee lagen asfaltverharding (afb. 4). Op basis van het dwarsprofiel kan afgeleid worden dat sommige delen van het traject wat opgehoogd worden en sommige delen wat afgegraven worden (afb. 5). Om deze wegnis aan te leggen, zal er tot op een maximumdiepte van ca. 60 cm gegraven worden.

Om deze wegnis te kunnen aanleggen, dient er een aantal bomen gekapt te worden. Op de technische tekening (afb. 8) stelt de rood gearceerde zone in de zuidelijke zone van het plangebied de te kappen bomen voor.

Op basis van de GRB-kaart kan men vermoeden dat de Zutendaalbeek doorheen het plangebied stroomt. Dit is echter niet het geval, zoals eerder als vermeld werd. Er zullen bijgevolg geen werkzaamheden worden uitgevoerd aan de waterloop of in de zone non-aedificandi (5m) naast de waterloop.

3 Resultaten van het bureauonderzoek

Uit de geraadpleegde aardwetenschappelijke bronnen blijkt dat het plangebied zich op fluviatiele afzettingen van het Holoceen, mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) bevindt. Op basis van de ontstaansgeschiedenis van de fluviatiele afzettingen kunnen in potentie archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum (geologisch tijdperk Weichseliaan (=Laat-Pleistoceen)) voorkomen. Verder bestaat het plangebied hier uit een ON-bodem en een Zeg-bodem. Landschappelijk is het plangebied eerder laag gelegen op een hoogte tussen 57 en 60 m +TAW op ca. 80 m van de natuurlijke waterloop de Zutendaalbeek.

Op basis van de historische bronnen en het kaartmateriaal blijkt dat er zich binnen het plangebied gedurende de 18de en 19de eeuw geen woningen bevonden. Wel werd er in de meest noordelijke zone van het plangebied een gedeeltelijk verharde weg gesitueerd.

Daarnaast stroomt ten westen van het plangebied een waterlichaam. Dit is een taludgracht van de N730 (Bilzerweg), die parallel stroomt aan de nieuw aan te leggen tijdelijke weg. Deze gracht buigt aan de zuidzijde van het projectgebied af naar het oosten om aan te sluiten op de Zutendaalbeek. De Zutendaalbeek zelf valt buiten het projectgebied. Bij de aanleg van het Albertkanaal is er een sifon onder het Albertkanaalkanaal geplaatst en later is er bijkomend een zandvang geplaatst (U-bocht) om verzanding van de sifon tegen te gaan. Deze U-bocht draait net voor het plangebied weer de andere kant op. De aansluiting van deze gracht op de Zutendaalbeek en het plaatsen van de sifon hebben mogelijk reeds een verstoring van het bodemarchief tot gevolg gehad. Verder moet er ook rekening mee gehouden worden dat het Albertkanaal kunstmatig werd aangelegd en dat de aanleg hiervan het bodemarchief grondig verstoord heeft. Bijkomend is een deel van het plangebied bebost. De wortels van deze bomen hebben mogelijk ook reeds een versturende impact op het bodemarchief gehad.

Tot slot kon op basis van een verkoopsakte en een besteksplan vastgesteld worden dat er zich in het verleden reeds een tijdelijke weg bevond binnen het plangebied (afb. 4). Doordat er geplande werken voorzien waren aan de brug over het Albertkanaal werd er een tijdelijke weg aangelegd in functie van de omleiding van het verkeer. De aanleg van deze tijdelijke weg heeft mogelijk reeds een verstoring van het bodemarchief tot gevolg gehad. Er is echter niet bekend op welke manier of tot op welke diepte deze tijdelijke weg toen werd aangelegd.

De CAI-locaties betreffen enkel een afbakening van een slagveld uit de 18de eeuw op ca. 120 m van het plangebied en een losse vondst van een granaat uit de 17de eeuw op ca. 1080 m van het plangebied. Doordat het slagveld ca. 120 m van het plangebied verwijderd is, is de kans klein dat er binnen het plangebied nog toevalsvondsten kunnen voorkomen die in verband gebracht kunnen worden met het slagveld uit de 18de eeuw.

Verder werd er tot nu toe nog geen archeologisch onderzoek in de nabije omgeving van het plangebied uitgevoerd dat meer informatie kon bieden over de bewoningsgeschiedenis van de regio. Daarnaast is er ook geen historische kennis over het plangebied. Het ligt immers op ca. 3 km van het huidige kern van Zutendaal.

Omwille van deze landschappelijke ligging kunnen er in principe nog archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum en/of het Mesolithicum voorkomen. Het terrein is immers gelegen op ca. 80 m van een natuurlijke waterloop. Echter, door de aanwezigheid van een gedeeltelijk verharde weg, de aansluiting van de taludgracht op de Zutendaalbeek en de aanleg van een tijdelijke weg in het verleden is er geen archeologische verwachting meer voor archeologische resten uit het Laat-Paleolithicum en/of Mesolithicum. Deze werken hebben het bodemarchief waarschijnlijk reeds grondig verstoord waardoor oppervlaktevindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum waarschijnlijk volledig verstoord of zelfs verdwenen zijn.

Daarnaast kunnen er in principe ook nog archeologische resten en/of sporen vanaf het Neolithicum tot en met de late middeleeuwen voorkomen, maar de verwachting is erg laag. Nederzettingssporen zijn gezien de lage en natte ligging minder snel te verwachten aangezien de locatie minder gunstig geweest is voor bewoning. De kans dat er nederzettingssporen aanwezig zullen zijn is bijgevolg erg klein. Bijkomend hebben er al verschillende mogelijke verstoringen van het bodemarchief plaatsgevonden binnen het plangebied.

Verder kan er op basis van de historische kaarten vastgesteld worden dat het terrein vanaf de 18de eeuw onbebouwd was. Bijgevolg is er ook geen archeologische verwachting voor archeologische resten en/of sporen vanaf de Nieuwe Tijd.

Op basis van deze beschikbare bronnen is er geen archeologische verwachting meer voor archeologische resten en/of sporen vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de late middeleeuwen.

Archeologische resten uit het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum bevinden zich aan het oorspronkelijke maaiveld waarbij deze zich manifesteren in de vorm van vuursteen- en houtskoolconcentraties. Het is echter onbekend in hoeverre eventuele steentijdresten geconserveerd zijn. Er zijn immers aanwijzingen dat het plangebied grondig verstoord werd door de aanwezigheid van een gedeeltelijk verharde weg, de aansluiting van de taludgracht op de Zutendaalbeek, het plaatsen van een sifon en de aanleg van een tijdelijke weg in het verleden in functie van de omleiding van het verkeer.

De kans op het aantreffen van resten en/of sporen vanaf het Neolithicum tot en met de Nieuwe Tijd wordt ook erg laag ingeschat. Nederzettingssporen zijn gezien de lage en natte ligging minder snel te verwachten. Daarnaast zijn deze resten en/of sporen mogelijk reeds verstoord door de werken in het verleden. Er moet ook rekening gehouden met het feit dat het Albertkanaal geen natuurlijke waterloop is en dat de aanleg hiervan het bodemarchief grondig verstoord moet hebben. Verder hebben de bodemingrepen maar een beperkte oppervlakte van ca. 2068 en zal ook de kennisvermeerdering van eventueel aanwezige resten en/of sporen binnen die plangebied beperkt zijn. Bijgevolg wegen de kosten van een archeologisch vooronderzoek niet op tegen de baten.

De geplande werken voor het aanleggen van een nieuwe wegenis tussen de Watermolenweg en de Dijkstraat zouden in principe een impact kunnen hebben op eventuele intacte archeologische resten. Het bureauonderzoek heeft echter voldoende informatie gegenereerd om de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven. Er zijn immers verschillende aanwijzingen voor grondige verstoringen binnen het plangebied waardoor er geen archeologische verwachting meer is voor resten en/of sporen vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de late middeleeuwen. Daarnaast moet er ook rekening gehouden worden met het feit dat het Albertkanaal kunstmatig werd aangelegd en dat de aanleg hiervan het bodemarchief eveneens grondig verstoord heeft. Bijgevolg zullen de kosten van een archeologisch vervolgonderzoek niet opwegen tegen de baten.

Vervolgonderzoek in het plangebied heeft bijgevolg geen potentieel tot kennisvermeerdering. Omwille van de historische bodemingrepen en de huidige situatie zullen er geen archeologische sporen meer aanwezig zijn in het plangebied. Op basis van deze vaststellingen zullen er dan ook geen verdere maatregelen getroffen moeten worden en wordt het gebied vrijgegeven voor de geplande werkzaamheden.

4 Gemotiveerd advies over het al dan niet nemen van maatregelen

Op basis van deze gegevens wordt door het Vlaams Erfgoed Centrum geen verder onderzoek geadviseerd. De geplande werkzaamheden vormen geen bedreiging voor het bodemarchief. Er hoeft geen programma van maatregelen te worden opgesteld.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.